

Kitaba
Alaqqayîşê
Çakêto Sipî

Zafêr mesele û romanê kurdan de persgiraya lehengan ya kamîyayî est a. Raray beno şadeyê zilmê zordestan raray zî dekewno miyanê hêst û hisanê feqîr û miheyran, vacêriya bindestêya inan keno... R-7

Dr. Fuad
kurdewar
û didar bi

Dr. Fuad Çermûg ra yo. Ze şoreşgerên kurdan çimê ey zî mewkî û malî de çinê bi. Ey zî semedê Kurdistanê Serbixî têkoşîn da. O doxtor bi û derdê şarî zaf weş zanayê ra şarî ey ra zaf hes kerdê... R-6

WELAT VERROJ

Ziwan nasname yo, ziwan rûmet o... Pêveka Azadiya Welatî ya, belaş a. 12-11- 2012 Hewtane HÛMARE: 27 E-mail: welatverroj@gmail.com

DÎHA raşt nuşena

Xebatkarên DÎHA demên peynî de zaf raştê zextan amey ra daxûyaney amedayîş. Zeynêp Kuriş, ke pîseyê Zîndana Pozantî vet bi, ame girotiş û serbest ame veradayîş. Zextên medya kurd sero nînê qebûlkerdiş. Semedê ke raşteyan nuşnenê û hikûmet zî nêwazeno raştey bêrê nuştiş... RÛPEL-4

Modernîteya Demokratîke de Cenî

Siyaset ra heta leşkerî, huner, çand heta tenduristî cenî her ca de esta... erênî yan neyênî rojevêke cenîyan ê her qisman biyo. Û ma cenî zî eyro ra tepêya wazenê bi namey xo qisey bikerê-binûsnê. Çi vatişê ge aîdê ma estê ma wazenê vacê... RÛPEL-3

Ma senîn ewnîyenê ziwanî ra

O kî merdimî, goreye erjan dê merdimên xo dano sinasyayîş, ziwan o. Merdim wexto kî bi ziwan dê xo ya vajeno, merdim zanoke, o merdim kotî ra yo. Kamcin welatî ra yo, kamcin şarî ra yo û bawerîya xo kamî ya. Lazima kî her merdim gere ziwan maya xo wayîre vinderdenê ziwan xo qisey biko, biwano û binusno... R-2

Gişta Tirkîyayî şerî mîyan de çiqas esto?

Resalayn de Hêzên Sûriya Azad ala tirkan darda kerd. No zî dano eysayîş ke hetkareya tirkan pey inan de yo. Zatî sînori de zî pey hêzên sûriyeyî çend mîtro dima zî hêzên tirkan dîman de weş eysayê. Tirkîya bi mengano ke zerê xo de xilîyeno ke senî bikero ke êrişê Sûriyeyî bikero ra hesaban kerdê... RÛPEL-5

Berpirsîyar Tirkîya ya

Greva veyşaneyê zîndanî ra her roj berxodana şarê kurd gird beno û dinyayî de heme kurdê wayir vîcdan wedaryayê payan ser û vanê merdiş bibo Tirkîya sûcdar a

GREV KURDAN Kerd PERÇEYEKE

Greva giroteyên PKKî û PAJKî yê veyşaneyê, 12 îlonî ra heta ney gamî dom kenê û kewt roja xo ya 62'an. Şarê kurd semedê ke merdiş nêbêy ra her roj tewr tewr cayan de çalakî virazeno û ke rayîrberên Tirkîyayî waştîşê giroteyên ke grevî de yê qebûl bikerê. Ema heta ney gamî hîrê meymûnan kay kenê. Armenîstan ra bigê heta Amerîkayî kurdên ke estêyê hetkareya grevî kenê...

BERXODANA 62 ROJAN DOMYENO

Zîndanên de berxodana greva veyşaneyî kewt 62 rojan û heme cayên Tirkîyayî û dinyayî de kurdîy weriştê payan ser û semedê ke greva veyşaneyî ya zîndana de merdiş nêbê ra kewtê livan mîyan. Hetê binî ra zî, zîndanî veng da ke 5 mijdarî ra naşt 10 hezar girotey greva zîndanî de yê û eger merdişêke bibo sûcdar Ermenîstan AKP û dewleta Tirkîyayî yê... RÛPEL-5

Ma senîn ewnîyenê ziwane maya xo ra

O kî merdimî, goreye erjan dê merdimên xo dano sinasyayîş, ziwano. Merdim wexto kî bi ziwano dê xo ya vajeno, merdim zanoke, o merdim kofî ra yo. Kamcin welatî ra yo, kamcin şarî ra yo û bawerîya xo kamî ya

ERDAL DEMÎR

Ziwano tarîxê merdimateyî ra hetanî ewro, ma bêne merdiman de pê sinasyene /şinasnayîş de mabên karên do nêbono. La belê modernîteya kapîtalîst de, na mabên, kar bîyo ziwano serdest. Na jû zî mojenena ma kî, modernîteya kapîtalîst sey heme çiy ziwani zî gêne xo dest, goreyê berjewendîyan dê serdestan, xo xefteneno.

Modernîteya kapîtalîst se keno?

Çirekî na mijare bikero do bişero şaran zî bigero binê qontrola xo. Yanî, qontrolî bi mabênê kar do nêbonêbeno ya, gêno xo dest û beno babeta merdimatî. Keno muxtacê xo, merdimatî keno meta

û xo wayêrê ci vînenao.

Rêbaz, ewroj zî ewnî xefteno

Ekî ma xora vanê merdim se, gerekî no dem dê ma de ziwane kehanan rê yew bi yew beyntar /maben ra hewdayênê ziwane xo, ma kirmanckî zî ziwane do tevir ye kehan o. Ekî ma ziwane xo yê qedimî, nêxêftnê, nêcuuena. Ma do senîn merdimey da xo nê wayîr bi-vejyê.

O kî merdimî, goreye erjan dê merdimên xo dano sinasyayîş, ziwano. Merdim wexto kî bi ziwano dê xo ya vajeno, merdim zanoke, o merdim kofî ra yo. Kamcin welatî ra yo, kamcin şarî ra yo û bawerîya xo kamî ya.

Na jû zî lazima kî her merdim gere bi ziwano dê xo ya bibo wayîre

vinderdenên, zî ziwano dê mayda ya qisey bikero, biwano, binusno.

Bi doman /qîçan dê xo ya bi ziwano dê maya xo, qisey bikero. Na dinya de sevesta ke ziwani nêmayê karardanê cire wihêr vejyayîş zihif bîya. Xeylekê ziwani bîyê vînî. Beyntar ra ne wadeya yê û çand ziwane ma kirmanckî yo. Ekî ma ci ra wayîr neviyê ziwane ma do vero yo. Ma şenê ne talûkeyî, bi kerden da xo, beynterên neyînyan ra wedarê. Na jû bi wayîr vijyayên da ziwani ya mimkûn a. Yewên yan kî cematên kî nêşo xo bipawo, cirê wayîr bi vijîyo, talûkeyan ra bivecyeno nêşeno ziwane şaran dê binan ziwane de kêhanan rê wayîr bivijyo...

Zindanan Elbîstani

Keynaya Rojî

Hissê to dirbetinî
dirbetinê dê serdest êy
dirbetan dê torê derman
ariqê Îstare yo
tîjî da
rojî ra bikoçî
wa ci ra omîdê merdimey amîn bigiro

rika to hêrs dê heyfiroteno de alawyaye
herûn da gonî de
zerq dê rojî ro cenê
wa ci ra şitê may birijyo
veyşanverdayene ro
wa ci ra ariqê madarşahî birijyo
lilikan dê çiman rê derman

wa ci ra hingemîne madarî rêj bo
ziwano dê lalverdayî ro
wa rêj bo kî
hêga dê omîdî de
wesarê madarşahî biserîdîyo
a seridnayene de
domanê welat de
adir û Rojî çiman akerê
ti do bivîne kî
her mûya por dê to ocaxên a
çi ra pêlê derya de
sinayene û vayê felsefe dê heskerdene
bi zerweşeya to ra qilayêno
û heme keleshan zefî keno
ti do vivîne kî
o vayê cu yo
ceribnayanen dê dayiksalarî ra wezeno
bi tecrûbeyan dê çîya
beno vayê serehwadayene
û şîyanê xoverrodayene
mirûzê rêwîyan dê raydûrîyan de
hiwateyê omîdî
leym û lêsî derîweno
çiman dê rayomendan de roşnayî

keynaya Rojî
gileyano dê to de
gireyê gerdîşan
ê gireyê korî
bidî va dê serbestey ver
ti do bivîne kî
têlê ê porî do aheng dê
xoserey di bi tam dê cu
da xozayî ya vaydeyê
mabên dê wîrdin Royan de çiman
dê şelîgî de
bi bêtirê zerq dê rojî
bi hiwatên da xoya vava /erqaversîyayan
da
omîdî aki
wa aw da a vay /erqî vero
gulê zilananî abiyê
omîdo kî tertelayan de qermûçikyayo
wa bibo
şîdeya Bêritane ra mende
meymana Zarîfe

*Zindana Elbîstani SÎNAN SUTPAK

Ol=Xoverdayîş û greva veyşaney

BENDEWAR DAREQOLIC

Ke ma bawne dîroka olan ra, ma go bivîne ke bingehê heme olan, zilm, neheqî, bêdadî û kevneperstî ver bi têkoşîn û xoverdayîşî hamey ronayîş. Brahim pêxemberî hemverê zilmê Nemrûdî de xover da û doza xo pawite. Loma bi babê pêro miletanê bawermendan.

Mûsa pêxemberî Homatiyê Firewnê qebûl nêkerd, qewmê xo koletî ra xelesna, la çewres (40)sere tengasî û veyşanî ante. Mûsa pêxemberî û zafê qewmê cê, di a feyşanî de cuyê xo da, şehîd bî.

Îsa pêxemberî zilmê Roma û kevneperstiyê cuhûyan ver temenê xo o kilm (33) di şikeftan de bi veyşanî vîyarna, bi xayintiyê hevalêkê xo depîşya û di çarmixan de hame îdamkerdiş. La doza Îsayî çar hetê cîhanî de bî vila. Mihemed pêxemberî hemverê hovîfî û cahiliya Ebûcehl, pûtperestan û ereban de bi zehmetî, tengasî, îşkence macirî, veyşanî û xoverdayîşê bêhempayî esasê Îslamî ronayî û împaratoriya Roma û Persan weşanay.

Serkewtişê heme olan bi pawitişê mafan û xoverdayîşê mezluman biyê. Tu desthilatdariyêk bi zilm û zor di dîroka derg û dila de ra ser nêkewtê. Nemrûd bi kermêşêk hame kiştiş. Firewn di awe de fetesya. Roma bi koleyanê zey Spartakusî cêra bê û radestê dîne Îsayî bî. Ebûcehl û pêlê mişrikan di birê Bedrî de puyay. Enî û heme hêzê Ehremanî ê ke bi zilm namdar biyê, zey Adilof Hitler, Mûsolîn û êb. bi lanet û nefretê merdmatî kewtê çalikanê dîroka. La Brahim, Mûsa, Îsa û Hz. Mihemed tim bi pîrozî zerê merdiman de cuyenê. Ena xêze sero Mezlûm, Kemal, Xeyrî û êbn. ke canê xo, rey şarê xo û welatê xo de bi reybazê têkoşîna pêxemberan day, eyro zerê şarê ma de cuyenê.

Giroteyê azadî ke nika di greva veyşaneyî de yê, ez hêvî kena ke biresê armancê xo. Cuyayîşê îne hem bi şênberî, hem bi razberî bibo çila û roşne bido ma û heme merdiman rê.

Modernîte de cayê cenîyan

Mizgîn Gulan

Cenî... yew vatîşêke tenê; bi qasê cuyînî nepenî fek cira veranêdaye. Hê-maya rojeve ya herî muhîm e ya her wext, çax û civake ya. Beno ge vacê to zey cenîyêke zaf kerdo pîl. Ayê ge ana bifikiriyê ra ez wazena enî vacî: Wa ageyrê vermayeyê zanayîşê mîtoltojîyan ra, kîtabanê olî ra, viraşteyê felsefe-hunerî û çep ra bigirê heta rastanê sazkerdeyê civakî yê rejîmê siyasîyan ra banîrê.

Ma verî ra fek veradê, eyro zî; siyaset ra heta leşkerî, huner, çand heta tenduristî cenî her ca de esta... erênî yan neyênî rojevêke cenîyan ê her qisman biyo. Û ma cenî zî eyro ra tepeya wazenê bi namey xo qisey bikerê-binûsnê. Çi vatîşê ge aidê ma estê ma wazenê vacê.

Modernîteya Demokratîke de cenî senîn cuyiyena, wa senîn bicuyiyo? Di na mijare de Rêber Apo bi diyarkerdişê "Xoza de qaydeyêke esto: Her çi kokê xo ser newe ra yeno. Ana îseno ge demokrasî zî kokanê limte yê şoreşa neolotîkî ser de bîyayîşê xo bi serkewtiş virazêno. Demokrasiye rastîne ge şefêqê Kurdistanî, bêşînge şaristanî de bibo pile û vila bo, xoseriya demokratîke, konfederalîzm û ifadeyê enî hemine modernîteya demokratîke, zey raybazê bi hêz ê modernîteya kapitalîst e kay kerdo. Hemverê nê sistemo ke her roj bi dersanê îbretan îflasê xo ra mojneno de zey estareyke modernîteya demokratîke yo." Zey ewladê qedîman ê enî herrîyan, ayo ge ma esas bigirê ramoştîşê rayîrê cuyînî yo.

Goreyo ge heme vermeyanê arkeoloji û mîtoltojî ra yeno zanayîşî insan derheqê serûberkerdişê weybiyayîş, pawitiş, verdewamiye ezbetî heta tîkiliye yîne û xoza seyîn bigerê dest û bi çi qaydî pêdir bicuyê de çende raybazî dayê ro. Nê raybazî zî bi pêkamyayîşanê zafawayî (fizîkî-mezgî-kultûrî) dir paralelbîyaye waştô bêro hergamîkerdişî. Yeno dîtişî ge bi mîtoltojî, olî, felsefî û averşiyayîşê zanayîşî yê armancê pakan hêviye cuyîneke baştirî esas gênê. Wazena nameyê yê ra vacê koledar, kanpereset, kapitalîst şima çi vanê vacê, rojo ge ferbiyayîş kewt raste heta roja eyroyîne heme

Siyaset ra heta leşkerî, huner, çand heta tenduristî cenî her ca de esta... erênî yan neyênî rojevêke cenîyan ê her qisman biyo. Û ma cenî zî eyro ra tepeya wazenê bi namey xo qisey bikerê-binûsnê. Ma wazenê her cenî azad bibo

awayê iqtîdar-rayberdişê siyasî sere de yê cenî serê desteserkerdişê keddegeranê zafîye civakî de xo danê cuyînayîşî. Semedê pergale bêro verdewamkerdişî zî bi sazkerdişanê Fîrewn, Qral, serokê dewlete û zb. Sisteme kontrolkerdişê civake awan kerdo.

La belê, cenîya ge serdeste awankerdişê civakbiyayene ya û şariy no rewş bêveng nêanto sîne. Mîtoltojîyanê qedîman ra bigî, heta eseranê hunerî yê en newan, heme geyrayîşê însanetî semedê deşîfrekerdişê na zûra ge ro ci amîya kerdişî û erciyayeyê ge ameyê desteserkerdişî bi-deyê wayîranê yîne gênê dest.

Her çiqas tay cayan de bi nameyê komawanî hoveberî, civake xozayî, şoreşê neolotîkî bêro hesabnayîşî zî, çîyo ge rastiya xo de wazeno bêro vatîşî vî-nîbiyayîşê erciyayeyê kolektîfî yê civake ge bi destê dayê ya cenî ameyê pêkardişî vîrê parebîyaye yê însanetî de birînêka xorî ardo meydan. Ma şikenê bivînê ge geyrayîşê heme pergala olî, felsefî, hunerî û siyasî de heme bê-rikerdişî bi awayke zaf bihêz ca gênê.

Derheqê ena mijare de Rêber Apo vano: "Persgirêka civakî, rast ro ci amayîşê tecawîzê diyardeya rayverî ya desthilatîya hiyerarşeyî û dewletperest e ra pêk yeno. Pêwa rayberî ya desthilatperestî ge qonaxe ra serkewte vecîyayo civake çi ray waştîşê xorayberdişî ra fek vera nêdayo. Rayberîyanê qebile û eşîran zî xo de xorayberdeyî cuyîyayê. Heta rayberîyanê xerîban û desthilatan rê mil kenê çewt hergamî ko, çol û bejayî tercîh kerdo. Bi ganeyî zanayîşê enî de bî ke, ge xorayberî ra fek vera bidê go nasnameyê xo vîni bikerê û êsîr bimanê."

Wexta ma anênê qonaxê tarîxe civakî ra cenî zêde rast ro vînikerdişê nasnameyî û koletî amîya. Eno rewşêke trajî-komîk o. Bi taybetî serê herrîya Mezopotamya de zêde rewşêka trajîk de o. Şima vacê çi ra? Nê herrî cayê ge raye yewin e bi destê cenî ci-

vakîbiyayîş, cuyîno hempar, pergaley cuyînê komunalî yê.

Hetê bîni ser cayo ge cayo yewin o ge trajedî û qelebnayîş kerdişî destpê kerdo zî ancî etya yo, peynîye dualîzmîye xoza ya; cuyîn-merg, tarîfî-roşnayî, germ-serd, cenî-mêrde û zb. erênîyê rastîye ge bi gerdûne ma dir ê. Cenîyanê ge waştô nirxanê ge nasname û ya pêk anê bipawê yan sûcdarîye cadûtî ameyê veşnayîşî yan zî, mergî xirabî rê cuyîneke biyo pare yîne. Zey ge Rêber Apoyî zî bal anto ser, mexdûrîya zafe ya diyarkerdişê "persgirêka civakî, seba ke diyardeya rayveberî rast ro tecawîzê desthilatîye hiyerarşîkî û dewletpawiteyî ameyo ra pêk yeno" heme cenî cuyîyêna.

Rojê eyroyî de ge ende vatîşê averşiyayîşê zanyariyî-teknojîkî û zb. Vecyayê ser çiyê ge bîyê û şiyê zî xeterîye rewşe ano çîman ver. Wexta ma anênê rastîye sazbiyayîşê biyayeyê dewletperest ê bavkane-neteweyî ya leşkerî-siyasî-civakî-aboreyî û zb. ra ma vînenê ge cenî çiqasêke goreyê mêrdeyê desthilatî ra ca giroto.

Tay mafê bingeînê ge rojê ma de ameyê destkewtişî û awankerdişê derfetê xobicardişî bi giranî destkewtişê dimayê tekoşîne disey serreyê peyînan ê. Endeyke danzaneyê mafê merdiman ê gerdûnî ge ameyê ziwan, zafê metnê peymannameya pawayî zî serê qaidî de ameyo nuştîşî manenê.

Cenî mafên civakî ra bêpar êy

Serê erdnîgarîya ge ma cuyênê de her roj bi hezaran cenîyê ge mecbûr manenê mafanê bingeînê zey tenduristî, perwerde, hewênayîş û pawitişî ra bêpar bicuyê, tacîz-desteştîşî ver nê-êşkê cuyînê xo yê normalî nêdomnê, şîdetî ver seqet mendê yan zî merdê estê. La belê îdeyê azadîyan û çareserîya awakerdeyê dewlet-netew bavkane yo neo-liberal modernîteya kapitalîstî bi! Raste de yo ge, qewetê çareserîye paketa zerreveng, rengîn û bereqnayî çîniyo.

Bi kurdî wateyê çekuyê "jin-jîyan" îfadeyêke hempar hewênênê. Bi hişmendîya ge modernîteya kapitalîste ma cenîyan rê cuyîn heremnayo tekoşîne xo berz bikerê. Dewan ra bigirê heta şaristanan gere ma her cade qadanê xo yê demokratîkî laver berê. Eno beno komuna perwerde-tenduristî û zb. bo, meclîsêke taxe bo, weqfêke hetkarî bo, partîyêka siyasî-îdeolojîkî bo, keyeyê cenîyan bo. Bi çi nameyî beno wa bibo, bi raybazîya qewetê xo û lazmatîye xo ma eşkenê rindîye pîrozîya jin-jîyane ancî vecê raste.

Jiyan

Nesrîn Orak

oraknesrin@gmail.com

Greva veşanî amey roja qirîtkî!

Bi hîris serrê ke perodayîş beno û na perodayîş de zaf kesan cuyayîşê xo vîni kerdîy. Peynî de hikûmet vat; "Kurdîy estî" û ma kurdan rê zilm û zext rewya dîyo. Ma raşt vajî, nika Tirkiya de heq û edalet bibo se, çende heqê tirkan esto, ende zî heqê kurdan zî wa bibo. Greva veşaneyî ameya rojê qirîtkî. Hîne wext nêmendî. Xoverodayîşê zîndanî ra PKK û PAJK ra dinya de û heme cayan de paştî dayî mehkûman. Hema hema her roj çalaki estêy. Nameyê zîndanî ra zaf yenî heme çiy eşkera kenî, eyro ra pey des hezarî zîndanî de PKK dest bi greva veşaneyî kerdê.

Bê ziwan, bê nasname merdim seni cuyeneno?

KURD MUZAKERE WAZENÎ

Kurdîy zanî ke, na mesela, bê Serekî PKK Abdullah Ocalanî çareser nêbena. Kurdîy wazenî ke, hinê ey mesela bi dîyalog çareser bikerî. Aye ra, kurdan topyekûn, alîkarî danî kesên ke kewtêy greva veşaneyî. Çimkî, pîrsgireka kurdan zaf muhîm a. Ney dewlete zî zana. Ema hîna goşterîya ma nêkena. Ya zî goşterî kena, ema nîno hesabê dewlete. Ma nika rojnamede xebat kenî û herroj namê yenî rojname û kesî ke kewtî greva veşanî ya zî ambazanî ey qala rewşa kesî ke kewtî grev kenî. Nameyan de zaf çiy yeno nuştîş. Ez wazena çen heb şima ra qise bikerî. Kiloyê înan zaf biyo tayn. Cane înan awê zî qebûl nêkeno. Giroteyî bi malbata xo jubînvinayîş nêkeno. Heme çiy wertede yo, nika zîndanî de zaf kesiy ameyê mergî ser û malbata înan zî teberî de perîşan biyê. Şar zî hetkarey danê înan û malbatan.

TËRSA MALBATAN

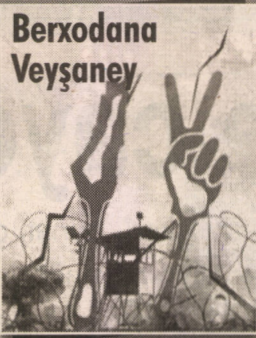
Kurdîy çicayê dinyayî de estê anê ziwan ke waştêkê zîndanî waştêkê înan êy û wazenê ke wa çare bibo. Heta çen malbat semede gedeyanî xo ey zî kewtêy greva veşaneyî. Ema hikûmet hema zî ha fikiryena ma ena pratîka AKP qebûl nêkenî û wa hikûmet wa xo raşt bikero. Hîn bes o.

Grevî de humar resa 10 hezaran

Greva ke çend zîndanên Tirkîyayî de giroteyên PKKî û PAJKî dabîy dest-pêkerdiş her ke şino hîra beno. Bi nameyê giroyên siyasî Deniz Kaya daxûyaneyêke zîndanî ra da heme kesan. Daxûyaneya ke eşrawitbi de

ard ziwan: "Eger waştîşên ma meyrê ca do heta peynî ma do tê-koşîn bidê." Goreya Kaya ard ziwan eger waştîşy meyrê ca, do 5 mijdarî ra apey do bi 10 hezar giroteyan bikûrê grevî.

Arinç zî zûr kerd

Tecrida Serekê PKKî Abdullah Ocalanî ser de yo ket 473 rojên xo. Alîkarê Serekwezîr Erdoganî Bulent Arinçî ard ziwan: "Semedê ke Ocalan bi pawitoxên xo pêvînayîş nêşkeno bikero, pawitoxên ey zîndanî de yê ra yo." Arinç zî ze Erdoganî dest bi zûran kerdo. Nêvano ke 473 rojan de her hewte pawitoxan sere dayo rayîrberan ema ardê ziwan ke "keştî xirabeyo, hewa muhalefet keno an zî keştî tamîrî de yo.

No ferasetê bersivî çiman ver de zaf çîyan rafineno. Semedê ke kurdîy nêresê mafên xo û bêserêk bimanê ral, rayîrberîy tu rayan çîyên ke destên înan ra ameyo nê-dayê pey xo û nêdanê zî.

Rayna cerdewanan qetilkerdiş viraşt

Qeza Bêdlîsî Norşîn (Guroymak) de dewa Morg (Kolbaşıya Cêr) de goreya ke yeno vatiş, cerdewanan kesê bi nameyê Ugur Demîrçîn qetil kerdê. Pey otopsiyî cenaze day axî. Ugur Demîrçîn semedê ke hetkareya piyê xo, yê ke şîwaney kerdê, bikero ra şîbîy hetê ey. Goreya îdiayan cerdewanan vato qay PKKij o ra êrîş kerdê û kiştê. Cerdewanan qereqolî de ameyê girotiş.

Amerîka de weçînayîşe serekey Obama qezenç kerd

Weçînayîşe ke çend rojan verî Amerîkayî de bi, bi serkewtişê Barack Obamayî peynî bi. Obama raya diyine yo ke ame Amerîkayî ser û bi serek. 22 eyaletan û Wahsîntonî ra 274 delege qezenç kerd û bi serekê 45' in yê Amerîkayî. Obama şarê xo ra spas kerd û ard ziwan ke hewna newe dest pê kenêy.

2050 de nufûsa dinyayî do kemî bibo?

Goreya cigeyrayîşe şirketa Populatînon Reference Bureau ya Amerîkayî de yo, her şino nufûsa dinyayî kemî beno. Cigeyrayîşên de, pawiyeno ke, serra 2050 de dinyayî de nufûs, goreya ney gamî, seyî ra 37 do zêd bibo û bibo 9 milyar û 5 milyon kesîy. Hetê bîni ra do tikey dewletan de nufûs seyî ra 25 kemî bibo. Ney kembîyayîşî zî tenê girêdayê debareyî nê, girêdano rûmeta ke dewletan miyan de cayê ey. Goreya cigeyrayîşî do dewletên ze; Japonya, Gurcîstan, Ukranya, Bûlgarîstan, Bosna-hersek, Letonya, Sîrbîstan, Lîtvanya, Almanya, Arnavût, Rûsya.

Girotişî encamê întîkamî yo

Xebatkarên DÎHA demên peynî de zaf raştê zextan amey. Ney ser de wahşetake medyaya kurdan sero yeno kerdiş peynî bibo ra daxûyaney amedayiş.

Zeynêp Kuriş, ke pişeya Zîndana Pozantî vet bi, ame girotiş û serbest ame veradayiş. Ney sero bi nameyê DÎHAYî M. Alî Ertaşî bi kurdî, Sebahat Altûn zî bi tirkî daxûyaney da û ardîy ziwan ke, zextên medya kurd sero nîne qebûlkerdiş. Semedê ke raştayan nuşnenê û hikûmet zî nêwazeno raştayê bêre nuştîş ra her tim zext û

zordarî medya kurd ser de esto.

Ertaşî ard vîr ke, çiqas zext û zordarî bibêy zî do heta peynî gureyê xo yê ke bikûro îna milî bikerê û tu rayan do raştayî ra tavîz medê:

"Mafê heme kesan esto ke xeberên newe û raştine pey bihesyo û bizano.

Nasnama Çapemeneya Azad vîr nêkerdê.

Ertaşî wina dewam ker: "Her îqtîdar goreya xo medya xo vîrazeno. Beno het û ze perçeyê canê îqtîdarî. Ney semedî ra zî ma damezrayîşe xo heta ney gamî zextan ra nesîbê xo zaf zaf giroto.

Zafêreyê ma mecbûr mendî ke surgun bibêy. Hewna zî her roj girotişy zêde benêy.

Raştayan ra genê erzenê zîndan

Ertaşî wina dewam kerd: "Muhabîrên ma yên Mêrsînî ra, Kuriş Pozantî kerd xeber û dinya pey hesîna. Ferhat Aslan zî Mêrsîn de ame zîndankerdiş. Muhabîrê Edeneyî ra Ozlem Aguş zî ame girotiş. Hîrê heme muhabîrên ma xeberên Pozantî viraştîy û raştayan vetbî teber û na gam zî zorê înan şino û ze întîkam bigê xo tadenê."

Fîkret Encu ame girotiş

Derdê roboskîjan nêqediyeno dewlete fek înan ra vera nêdano. Na gam zî, dewletî birayê Vedat Encu, ke bi teyareyê şer yê Tirkîyayî 34 kesan miyan de amebi qetilkerdiş, tepîşt û eşt zîndanî. Goreya vatişên îdiayên dewletî Encu rêxistinî ra merdimîy arêdayê. Ney îdiayî zî goreya ke vanê kesê binameyê S.A. ifade dayo ra girotê. Roboskê 28 Berfenbara 2011 ra heta ney gamî niyameyo roşnîkerdiş ke kamî kerdo. Eme hetê bîni ra zext û zordariyên malbatên Roboskê ser de esto daha zî zêd beno ke raştayan nêvajê.

Roboskê perde sipeyî de yo

MAZLÛMDER û Komeleya Mafên Merdiman yanê ÎHDeyî miyan de Komîsyona Adaletî ya Roboskê hadreyeya filmê Roboskê kerd. Nameyê filmî 'Nêbermi mayê ez cayêke weş de ya' nayê pa.

Umît Kivançî no film ont. Kivançî ard ziwan ke, 34 kesan ra her yewî çîyê ra hes kerdê an zî hes nêkerdê. Kesê evîndar bi. Kesê waştê kepçe biromo.

Kesê kutik hes kerdê. Kivançî wîrdin sazîyên sivîl ra spasîyên xo ard ziwan ke hetakarey day filmeke wina.

Kurdê dinyayî weriştê payan ser

Zîndan de berxodana greva veşaneyî kewt 62 rojan û heme cayên Tirkîyayî û dinyayî de kurdîy weriştê payan ser û greva veşaneyî silaf kenêy

NAVENDA XEBERAN - AMED

Zîndan de berxodana greva veşaneyî kewt 62 rojan û heme cayên Tirkîyayî û dinyayî de kurdîy weriştê payan ser û semedê ke greva veşaneyî ya zîdana de merdiş nêbê ra kewtê livan mîyan.

Giraneya çalakîy û wayirvejayişê zîndan herî zêd, Mêrdîn, Mîdyat, Nusaybîn, Riha, Wêranşar, Sêrt, Êlih, Amed, İzmir, Antalya, Aydın, Wan, Mûş, Enqere, Dêrsim, Colemêrg û Stenbolî de her roj çalakîy newe benêy û her roj çalakvanên newe beşdarê yê kan benêy. Hetê bîni ra zî Ewropayî de her roj çalakîy yenê viraştîş. Otopoza Serekê PKKî Abdullah Ocalanî şaristan şaristanê Ewropayî geyreno. Semedê Ocalanî, mafên perwerdehî yê bînan Ewropayî de zaf cayan de îmzeyî yenê arêkerdiş. Meşyayişên bi meşale

û yê bînan yenê viraştîş. Têkilîya rayîrberên kurd bi parlementerên Ewropayî de cuyenê zed bîyo û greva veşaneyî zîndan vîstê parlemen-toya înan ke zor çareseriyî ra hetkarey bikerê. Bi kilmey kurdên dinyayî heme bi greva veşaneyî biyê jû perçe.

Greva giroteyên PKKî û PAJKî yê veşaneyî, 12 îlonî ra heta ney gamî dom keno û kewt roja xo ya 62'an. Şarê kurd semedê ke merdiş nêbêy ra her roj tewr tewr cayan de

çalakî virazeno û ke rayîrberên Tirkîyayî waştîşê giroteyên ke grevî de yê qebûl bikerê. Ema heta ney gamî hîrê meymûnan kay kenêy. Armenîstan ra bigê heta Amerîkayî kurdên ke estêy hetkareya grevî kenêy ke waştîşê înan bêrê qebûlkerdiş.

Eger merdiş bîbo sîcdar Tirkîya ya Çalakvanîy daxûyaneyên xo de anê zîwan û veng danê hemeyê dinyayî ke, semedê ke rayîrberîy bêvengeya xo xirabe bikerê ra: "Ma indî veng danê rayîrberên dinyayî ke bêvengeya

xo xirabe bikerê. Hetê bîni ra ma veng danê kesên demokrat ke daha zî zêd vengê xo berz bikerê. Beno ke grev şima ra dûr de bibo. Belkî şima vengê înan nêhesyenê ema lazimo ke ma çalakvanên kurd yê teberî de bibêy vengê înan û vengê înan biresnê heme cayan. Çimkî zîndan de bi seyan kesîy merdişî ver de yê. Eger yew kes bîmîro sifte Tirkîya û kesên bêveng mendê do berpirsiyar bibêy."

Giştê Tirkîyayî şerî de esto?

Resalayn de Hêzên Sûriya Azad ala tirkan darda kerd. No zî dano eysayîş ke hetkareya tirkan pey înan de yo. Zafî sînorî de zî pey hêzên sûriyeyî çend mîtro dima zî hêzên tirkan dî-

menan de weş eysayê.

Tirkîya bi mengano ke zerê xo de xilîyeno ke seni bikero ke êrişê Sûriyeyî bikero ra hesaban kerdê. Çend rojên verî ra yo ke goreya xo fûrmulê vînayo eyseno.

Amerîka de weçînayîşê qedîyay ra pey şer eyseno. Hima pey weçînayîşê sînorê Tirkîyayî de hinî eyseno ke bi hetkareya hêzên tirkan şerê Sûriyeyî de domyeno.

Seddâm zî êrişê Yemenî kerd bi!

Lazimo ke Tirkîya tikey çîyan vîra mekero. Çimkî yê peynî de zîrar bivîno şarên ke Tirkîyayî de cuyenê beno. Saddam zî verê ke Amerîka êrişê ey bikero, bi destûra Amerîkayî êrişê Yemenî kerd bi! Halê Tirkîyayî na gam şibîyeno Iraqî. Şarên Tirkîyayî ser de cuyenê eger wina bişêro demeke kilmî de do xo şereke xedar mîyan de bivîno.

Ala tirkan îtîfaka tirkan mojneno

Ewro sînorê Sûriyeyî de Resalayn de ala tirkan destê çend kesan û camen de darliqnayeyo. Eger Hêzên Sûriya Azad weş bifikiriyê bi ewnê neynikî do zaf çîyan bivîne. Kam ala tirkan daliqnayê se, têkilîya înan de esto û tirkan ra hetkarey genêy. Hetê bîni ra goreya daneyan hêzên ke şer kenêy zafêrey rûyê înan bi maskê yê. No zî fikaran zêd keno. AMED

Petrola kurdan bîyanijî çira wenê?

Amed zî warê petrola Mezopotamyayî ra cayê de herî muhîm ra ya. Goreya daneyanê TPAO Tirkîya serrî mîyan de, goreya daneyanê 3 serran verî, 200 mîlyon varîl petrol bi tamemamî vejîyeno û herêma kurdan ra zî 16 mîlyon varîl vejîyeno. Nîmeyê ney kuno xizneya Tirkîyayî nîmeyê ey zî şino şirketanê bîyanîyan. Ney parî ra Amed destvegn maneno. No zî yeno manaya, ke Amed yeno yaxmekerdîş û talankerdiş.

Şaranê Mezopotamyayî kiştê şirketanê dinyayî ra û hevkaranê yînan dewletanê ke herêmî di estêy ra her roj yeno feqîrkerdiş. No çî çîmanê merdîman vero de yo, ema çîyê ke bêrokerdiş na gam çîno ema ray rayan şar ano zîwan û mijarî wazenê germin veradê. Herêma Amed û mîyanê qeza Erzenîyî di heme cayê ci ra petrol a herî bi qalîte û tayn xorîbiyîşî ra vejîyeno ya.

Tirkîya di goreya ke yeno vatiş, hetanê ney gamî nezdî 5 hezar bîranê petrolî estêy. Zafêreya nînan herêma kurdan de yo. Petrola herî bi kalîte ya Tirkîyayî di 11 berfenbara 2008 di qeza Amedî Erxenî dewa Gogicî (Gokicçi) de 2 hezar û 500 mîtroyan de ameyo vînayîş. Bi ney TPAO bîra xo ya 41'in dayo piro. Bi qalîteya 26 gravîteyî rezerva Amedî resna asta 16 mîlyon varîlî.

Goreya daneyan, eyseno ke, axa kurdan ra petrola ke vejîyeno dewleta Tirkîyayî eşraweno Iskenderûnî û ûca

ra zî bi keştîyanê girdan roşeno şirketanê bîyanîyan ey ra, pey zî roşene. Pereyanê petrola herêma Amed û Êlihî û cayanê bînan yê kurdan heme kuno xizneya Tirkîyayî. No zî dano eysayîş ke, dewlemendeya şarê kurd, tikeyîy oncenê sîneyê xo û wenê. Kurdîy zî bi feqîreyî ra rû bi rû veradanê. Yanê kurdîy hetanê ney gamî tirkan wey kerdo.

Modela eyaletan di dewlemendeya binê erdî û serê erdî heme aidê kesanê ke ey herêmî di ronîşenê yo. Ney semedî ra, kurdîy bi serranê ke ci danê bikerê eyalet û qabê ney zî têkoşîna xo de anê zîwan ke wa rezervên bi erd ser erdî şarê kurd bi xo bikarno.

Kurdîy qabê ke modela eyaletî bica bikerê, rayîra ke hetanê ney gamî şopnayê Konfederalîzma Demokratîk o. Di ney rayîrî di armanc o yo ke, heme konanê ke estêy jûbînan di weş bibêy û amayîşanê binê erdan û serê erdan xo mîyan di par bikerê û pereyanê ke yenê şarê xo ra xerç bikerê yo. Kiştê bîni de zî, armanca konfederalîzmî waxta ke pereyî yenê qezenkerdiş lazimo ke xoza zîrar nêvîno yo. Çimkî na model, danazayîş ke, xozaya civata ke xirabe biyê, dinyayî de xirabe biyê û dinyayî ser de nîrxên xo ra dûrkerdê.

Dewletên dinyayî zanê, eger kurdîy zengîn bê û şarê xo di asta weş de wey bikerê ra ewro petrola kurdan wenê.

Tirkîya û Sûriye

GOREYA DANAYÊN Sûriyeyî, hêzên ke estêy kewte tîmîyan. Ya herî balkêş oyo ke sînorî de dem bi dem pêrodayîş vejîyênê yo. No zî tikey çîyên bînan ke têkilîyên Sûriye û Tirkîyayî rafîneo çîman ver. Çend rojan verî ra yo ke Sûriyeyî de sînorî ser de qeza Rihayî Serêkanîyî de pêrodayîşên xedar benêy. Tirkîya zî ney ra xo ra par veto mijara patrîyotan ronayîşî esto orte. Hinî eyseno ke do patrîyotan sînorî de bica bikerê. Çimkî ney rojan de alozî esto û do tikeyna zî dombikero eyseno. Meseleya patrîyotan hal bi ra pey do şer bivîndero eyseno. Serêkanîyî de hinî bîyo ke deweletî nêweşxaneyî sivîlan ra giroto û semedê bîrînen şerî bêrê weşkerdiş ra tenê akerdeyo.

Hetê bîni a şarî mîyan de yeno vatiş ke semedê greva zîndanî rojevîra bivîsnê ra, ihtîmaleke gird do rojeva Sûriye û Tirkîyayî daha zî bêro sûrkerdiş ke, grevî şarî mezgî ra bido visnayîş. Rojên bêrêy do vatişên şarî çîqas bi heq o bêro vînayîş. AMED

Dr. Fuad (1887-1925)

Dr. Fuad Çermûg ra yo. Ze şoreşgerên kurdan çimê ey zî mewkî û malî de çînê bi. Ey zî semedê Kurdistanê Serbixî têkoşîn da. O doxtor bi û derdê şarî zaf weş zanayê ra şarî ey ra zaf hes kerdê

MAMOSTE SILÊMAN

Dr. Fuad bi eslê xo, Çermûga Diyarbekirî ra yo û keyê Hecîqadîran ra, lajê Hecî İbrahim Efendî yo ke Diyarbekir de merdimêko wayîrê yew nameyî bi. Dr. Fuadî, Amed de, dest bi wendişê xo yê dibistanê keno, dima verê şono Stanbol de waneno û dima zî şono Paris de waneno.

Peynîya wanendişê xo de, beno doktor. Qedinayîşê wendişê xo dima, ageyreno welat û Diyarbekir de doktorey keno. Yew doktorêko zaf zana bi. Rewşa îdareyê keyê ey baş bîy, ey gelekî rayan nêweşanê xo ra perey nêgirewtî û belâş derman daynî feqîr û xizanan. No semed ra textê zerrîya millet de ca girewtî, hetê şarê ra zaf ameynî heskerdiş.

Dr. Fuad, rewşa şarê rê mijûl bîynî û waştî ke înan hîşyar biko, ke xo binê zilm û tehdâ ra azad bikî (bikerî). Seba na zî, têkoşînêka xurt û bi rêxistinî hewce kerdnî. No semed ra, bi tayê imbazanê xo, serra 1919'î de Diyarbekir de şaxê Komela Tealî ya Kurdistanî rêxistin kenî. Dr. Fuad beno endamê desteyê na komele û imbazanê xo reyra (reyde) dest bi xebat û rêxistinî kenî.

Dima ke Komela Tealî ya Kurdistanî parçe bena û Xoverradayîşê Qoçgirîy ser nêkeweno Mîyanê tayê roşnîvan û rêxistinê kurdan de, fikrê yewbîyayîş û rêxistinêko newe vejîno orte. No çarçove de, bi pêşeng û sereketîya Xalid Begê Cibrî û imbazanê ey de, bi nameyê Komîta İstiqlala Kurdistanê (Komîteyê İstiqlalê Kurdistanê) rêxistinêko newe yeno organîzekerdiş. Gelekî (epey) roşnîvîr û grûbê siyasî yê kurdan, dormeyê Mîralay Xalid Begê Cibrî de pêser benî.

Başûr rey de zî têkileya ey bi

Bi kilmî, nameyê nê rixistinê Azadî bî. Dr. Fuad, binê berpirsîyarîya

Azadîy de mesûlê komîteyê bajêrê yê Amedî (Diyarbekirî) beno. Heme wext propagandîst û rêxistinêko jêhatî bi. Ey mîyanê rêxistinê şaristan û têkilîyanê teberî şaristanê reyra eleqeder bîynî. Dr. Fuad, her wext, bi kurdanê başûr (Mûsil, Silêmaniye) û yê Binxetê reyra zî mîyanê têkilîy de bi. Na ra aseno ke, mîyanê Komîta İstiqlala Kurdistanê (Komîteyê İstiqlalê Kurdistanê) de, bi temamê Kurdistan de, xebata rêxistin û tekoşîne kerdnî.

Dr. Fuad, mîyanê xebat û têkoşîn de, rêxistinêko roşnîvîr û şoreşgerêko netewî yo jîhatî bi "Dr. Fuad kurdperwer û pêşengê doza kurdan bi, seba na zî heme fedakarî rê hedre bi. Verê xoveradayîşê de waştî ke, bi nameyê Mezopotamyayê rojnameyêk vejo. Ey "heme cuyê xo, aqil û fikrê xo, seba awankerdişê Kurdistanêko serbixî serf kerdo" Seba propaganda û moraldayîşî, cilê kurdan yê mahalîy xo ra daynî û bi nê cilan, mîyanê sûka Amedî de geyraynî.

Zaza yê se to zî sîc kerdo

Mehkemeya eskerî (leşkerî) de, doza ey dewam kena. Dr. Fuad, xebata bînerdî (îlegal) de zaf hesas û ketûm bi.

Na ra derheqê endametiya ey ya rêxistinê de, destê mehkema de delîlê verbiçiman (somût) kemî bîy. Dadgeha İstiqlalê seba cezakerdişê ey, tu delîlêko cidî peyda nêkerdbi.

Bi îddîyanê zaf sivik û basîd sîcdar kerdnî vatnî ke: "Wextê serehewanayîşê Şêx Seîdî de, to bi cilanê netewî, mîyanê sûka Amedî de tu geyrayî"; ay bîn zî, ey persîyarîya (sorgûyê) xo de vatnî ez Zaza ya.

No vatiş seba dardekerdişê ey se sîc yeno qebulkerdiş. Yewna het ra Dr. Fuadî seba merdimê xo Ferîd Paşayo ke Stanbol de ciwîyaynî yew name nuştî. No name; hetê mehkema ra têkiliya ey û Hereketê Şêx Seîdî de,

se belge ameynî qebulkerdiş.

Dr. Fuadî no nameyê xo de wina nişt: "Bi emr û îşaretkerdişê Komîteyê İstiqlalê Kurdan, Şêx Seîd Efendî, dest bi serehewanayîşê kerdo û resawo Licê û Hêneyî. Na game bakûrê Amed ra cor û 8-9 saetî dûrê bajêrî de ceng beno. Homa peynîya nê cengê xêr biko."

Rojnameyê tirkan, tayê çepê tirkan, demagog û bolşevikê Rûsya vanê ke: "No Hereketê 1925'ê bi destek û peşdayîşê İngilîzan û layê fîodalan û musulmananê fanatîkan ra ameyo rêxistinkerdiş."

La hem ekasî zanaynî ke mesela ina nêbîy. Peynî de mecbûr manenî ke, 'Mehkemeya İstiqlal yê Şerqê' de serehewanayîş û hereketê 1925'î, ina (wina) hewa tarîf kenî: "Xoverradayîşê Şerqê; hem hetê nasname û mana xo, hem zî hetê armanc û ruhiyetê rêxistinêkan ra, bêguman hereketêko netewî yo û xeyrî awankerdişê dewlet û hukûmetê kurdan, tu yewna armancê ey çin o"

Malbata Dr. Fuadî

Hîrê gedeyê Dr. Fuad benî; yew keyna û di lajê ey benî. Nameyê lajanê ey Muzafer û Mehmed Fuad o. Nameyê keynaya ey Dicle yo. Muzafer, Beledîyaya Kadikoyê Stanbolî de teqawît beno û serra 1978'î de şono rehmet. Dicle; Lîseyaya Anatolya ya Kadikoyê de mamostetiya zîwanê İngilîzî kena. Mehmed Fuad zî nika

İzmir de awûkatey keno.

Ceza îdamî danê

Penî de ay wext ame, peynîya mehkemekerdişî de, cezayê dardekerdişî, tewr verê seba Dr. Fuad û Şêx Eyubê Sêwregî rê yeno birnayîş.

Dr. Fuad, 17ê Nîsana 1925'î de, rojo îne şefeqê sipê de, se kadroyê Hereketê 1925'î yê yewinî, Şêx Eyubî reyde, meydano ke nîzdîyê Berê Sarayê de, yenî dardekerdiş (îdamkerdiş). Demo ke nê şoreşgerê netewî yê kurdan benî verê dara sipîy, O sereyê xo berz keno û vera xo dano bêvengîya beden û kuçanê Amedî. Û dima cewabê celadanê xo dano, vano ke: "Seba welatê xo, bi camêrdî merdiş, her game vîrî mi de bi. Na herra ke eyro ma ser o yenî dardekerdiş, bêguman ko yew roj alaya serxobîyayîşê ser o ca bigêro."

Dr. Fuadî, zerrîya şarê kurdan de text viraştî. Kilamêk ina (wina) ey ser o ameya vatiş:

Şûşeyên wî li her derê dîberiqîn /
Şûşeyê ey her ca de beriqînî
Bêje lo dîktoro, bêje lo Fuado! /
Vaje lo dîktoro, vaje lo Fuado
Diyarbekir bo te digirî / Di-
yarbekir seba to bermena
Bêje lo dîktoro, bêje lo Fuado! /
Vaje lo dîktoro, vaje lo Fuado
Ruhê ey şad bo.

Not: Mi no nuşte, Kovara Bîr de, nuşteyê Seîd Verojî ra bi kilmî açarnawo kirmanckî

Kurdistanê serbixî waştê, ame tepîştîş

Dima ke, serehewanayîş şikîya, Mehkemaya İstiqlalê ya Şerqîy, Amed de amey awankerdiş (virazîyay), Dr. Fuad bi xo zî sey gelekî şoreşgeran û roşnîvanê kurdan

yeno tewîştîş. Tewr verî dosyaya Dr. Fuad û Şêx Eyubê Sêwregî yena akerdiş. Xora Dr. Fuad, verê bi îddîyaya xebata Kurdistanêko serbixî ra yeno tewîştîş û sucdarkerdiş.

Alaqqayîşê Çakêto Sipî

Zafêr mesele û romanê kurdan de persgiraya lehengan ya kamîyayî est a. Raray beno şadeyê zilmê zordestan raray zî dekewno miyanê hêst û hîsanê feqîr û miheyran, vacêrîya bindestêya înan keno...

EVDILA QASAN

Wexte ke kê gureyî ra yenê kê wazenê biarsê kê verê heme çîyan solanê xo vecenê dima ra zî çakêto ke serdî ra heta enka pawito yan zî bi semtêya xo reyde şikl û awayêkî kê ra xemilnayo kê ey vecenê, aleqnenê.

Ginana gama ke newe dest bi kerdişê yew gureyî kenê, kê çakêto xo polanê xo ra semirnenê, kê ey vecenê, kê hêz danê xo dest bide kenê.

Nûştux û rew-senvîr Mehmûd Nêşite zî bi pirtûkê xo newe yê meseleyan "Çakêto Sipî" dest bi ber-hemdarêya xo kerd. Lehengê (qerekerê) meseleya "Çakêto sipî" Elê Ehmî seba xoradayîşê çakêti zaf tengezar beno, çakêto beno belayê sereyê ey. Ay semedî ra, cirm (ceza) dano çakêto xo, ey aleqnenê, ey ra beno wad çiray hîni xorandano.

Di binê seya pirtûkê "Çakêto sipî" de sewbîn meseley zî ca gênê. Nê meseleyanê xo de nûştux raray beno şadeyê zilmê zordestan raray zî dekewno miyanê hêst û hîsanê feqîr û miheyran, vacêrîya bindestêya înan keno. Wazeno ma

bihesno dej û êşanê înan.

Meseleyanê (hîkayanê) nûştuxî de kesayet (qereqter) hertim yew tégêrayîşî de yê. Cayêkî nêtemirênê. Mabênê şaristan de, mabênê zere û teberî de, keye û yabanî (çolî de... ûêb.) Şinê, yenê. Binkeyê meseleyan mabênê ca û waran de awan biyo.

Çimeyê honanekerdişê meseleyan cuya şarê kurd o. Meseleyan de Şarê kurd rew yeno xapênayîş, şaristanan de bonder fetl û dolaban biyo, raray

çinebiyeyê debarî ey verê çimanê kesan keno kaykerdox. Hertim qedr û qîmetî dano kesanê qedirberzan la no qedir-girewtîş sereyê dekeno belayan. Çiray şarê xerîb girîngî nê-dano ey gedey ey

di miyanê hegeyanê pemeyî de dayikanê xo rê beno. Dewr û dewran bedelêno la qederê ey ê bindestê qet nêbedilêno.

Ziwanê meseleyan heta kê vacê asan û herikbar o. La tay çekûyê ke zafêr ziwanê tirkî sey qalib ameyê ka-

rardiş. (Fînak; qezenc - mezenc, yasîn - masîn, neqîş - meqîş) Cayê înan ziwanê kurdî est o, çin o ez nêzana. Goreyê min karardişê nê çekûyan, xerûyêya ziwanî xeribeneno.

Awanbiyeyîşê meseleyan ser fikrê muhalîfî awan biyo. Nekokîyêy mabênê şarê kurd û serdestan ey biyo sey şelûnd (hengimênê qizanêr) heme berhemanê vajeyê (wêjeyê) şarê kurdî de vilabiyo. Seba na erdigarî pêrdayîş û lec hertim berdeyam keno, nûştuxê kurdan mecbûrê bibê verfekê (berdevkê) şarê xo.

Nûştuxa û berhemanê xo no bi bareyî reyde hêza xo yê hûnerî bialawne.

Zafêr mesele û romanê kurdan de persgiraya lehengan ya kamîyayî (nasnameyî) est a. No pirtûkî de zî çiyêkî enasarên di meseleya "Kurdî nêdekewne mezêlê kurdan" de nûştuxî persgira hewl zefî kerda. Mesela de gama kênaya Ase ya pêçek Gulçine mirine, xebatkarê çandî biryar danê wazenê mezelanê (qeb-ranê) Karadati Anatolyeya Miyanêne de hawanê ya rê mezêl bikenê, la niştocayê (niştocîh) ay cayî na biryarî nêpecimenê, vanê ma nêwazenê kesêkî kurd di miyanê mezelanê ma de qebra ey bibo, merdîyêy ma eciz benê, xebatkarîy peyser agêrenê, di holikanê xo hetî (çadiranê xo) de ya rê mezêl kenê. Na mesela de baş diyar beno ke, kurd hemwelatîyê bêkamiye yê.

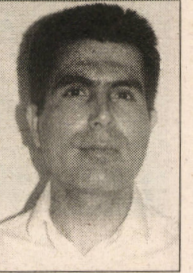
"Çakêto sipî" pirtûkêkî newe ya. Ez bawer kena no pirtûk hem hetê ziwanî hem zî hetê vajeyî (edebî) bandorêkî eyeyî (erenî) ser mesele nûştîşê kirdkî biko, çimkî nûştux rewş û halê şarê xo weş analiz kerdo.

ÇIME: Çakêto sipî - Mehmud Nêşite - Vate - 2012

Têgeyrayîş

Zerweş Esnaw

Zerwesnesnaw@gmail.com

Ziwanê dewijî

Kê ziwanê netewîyeya xo ra ewnîyeni zaf çiyê balkêşî yenî çimanê kê ver. Ziwanê ma heme çiyî ra verê ziwanê dewijî yo û vatişê ziwanê dewijî zî çiyê xirab yan zî, ziwanê xo şenikkerdiş nêyo. Ziwanê ma, dewan û qezayan û qezayanê şenikan de zaf weş xo pavito û zaf weş ciwîyayo û xo zaf weş îfade kerdo û xo zaf weş dayo şinasnayîş. Nêhelîyayo, asimîle nêbiyo, eslê xo vîni nêkerdo. Orjinalîyê xo, xoserîya xo, nê cayan de ramito.

Ziwanê ma, e ziwanê dewijî yo. Dewijî, goreyê karanê xo, goreyê ciwîyayîşê xo, no ziwan înan rê qêm kerdo. Karê yabanî kerdî, no ziwanî xebitnayî, karê heywanan û erdî kerdî, no ziwan şuxulnayî. Dekewtê xozayê miyan, no ziwanî reyde xozayî şinasnayî û goreyê ziwanê xo, xozayî de çî dîyî name panayî. Çi kar û debarê ser ro vindertî watedar kerdî.

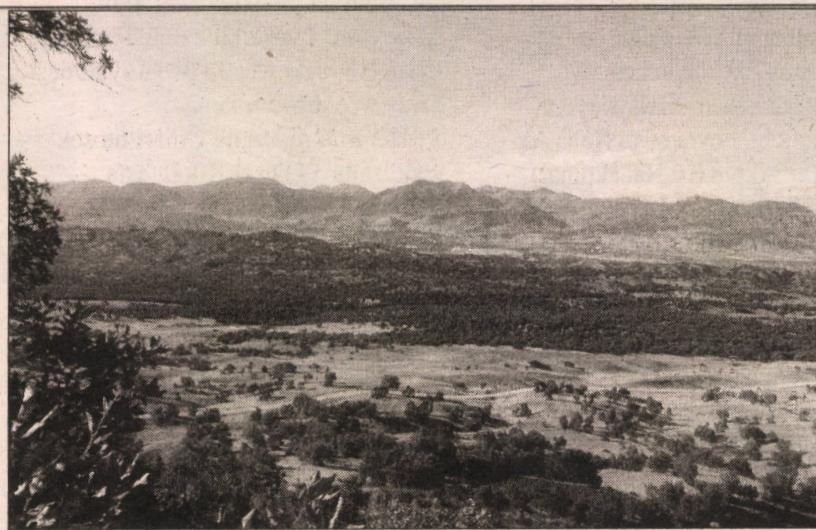
Wexto ke dewijî ameyîni pêser, edetanê xo, deyîranê xo, kayanê xo, bar kerdîni. No hawa zî ziwanî kerdîni ziwanî komelkî û ewta de zî, ziwan vernîya xo dîyîni û aver şiyîni.

"... û kure ziwanê ma, ziwanêko feqîr o û kure ziwanê ma, ziwanê perwerdeyî ra bes nêyo?" Nê qalî, pêro zî zûr î û qalê xapînayîş î. Pîzeyê ma zî hîni nê qalan ra rewna mird biyo. Ziwanê ma, çekuyê teknolojîyan û çekuyê bisilmanîyan ra, vêşêr cewabê heme warî deno. Nê çekuyî zî, semedo ke ciwêyayîşê şarê ma de çinîbî, yan zî, ca nêgîrotbî coka name nêgîrotî û zaf mesele zî nêyo seni ke tay dewletî nê çekuyê xerîban nêgîrotî, herinda înan çekuyê neweyên viraştî. Ma zî, ahawa bikerî ziwanê ma de na mesele zî çareser bena. Mesela, qompîtor bîya bîlgîsayar û buzdolabî. To îcad nêkerdo, la to name dayo û çew zî nêvano na çekuyê şaş a. Şaş bo zî, yew wextî ra pey şaşê xo reyde ronîşena. Şarê ma rê zî no ziwan reyde ihtîyacanê xo caardişî ra qêm kerdo. Û çirê zî qêm nêkero? Verê verêkan ma no çiyê xo tesbît bikerî. Yew ray ziwanê ma heme hetî ra dewlemend o û pêt o. Na qal zî, vengî ra nêvajîyena. Wexto ke kê dekewenê ziwanê miyan, ziwan eyne hawayê derya yo, kê tede vîni benî. Kê nêzanî kamder cayî ra behs bikerî. Hetê zayendî ra behs bikerî kîtabî qêm nêkenî û kê dînyaya ra çend ziwanan ra ewnîyeni bire înan de zayendî qet çin o. La kê tay ziwanan ra ewnîyeni verê, nê ziwanan de zayendî estbî, inka nêmendo. Mesela farisî. Hele na mijarî de zarawayaya ma ya soranî de zî eyne aqubetî de ya. Soranî, semedo ke binê tesîrê farisîye de menda, na zengîniya xo vîni kerda. Ez ko nêbabetan ser ro dewam bikera.

RÊBER

Darê cuyenê yîn wuşk bibî
Gon têda nêmendibi
Rasti ya her qebûl nêkerdê
Vayê bakur girewtîbî xover
Nêzaneyê kam hetra bibero
Laa...

Rêber vatî weyra de vinderi
Ti kamî kam ca ra ameyî
Kam ca ra îni heqî xodê vinenê
Awê îna dare zuwa bikerî
Qatê dar ser erd ra girewtî
Mîyan Kurdistan dê kutî
Qatê dar gon girewtî, gîyan
hesretî

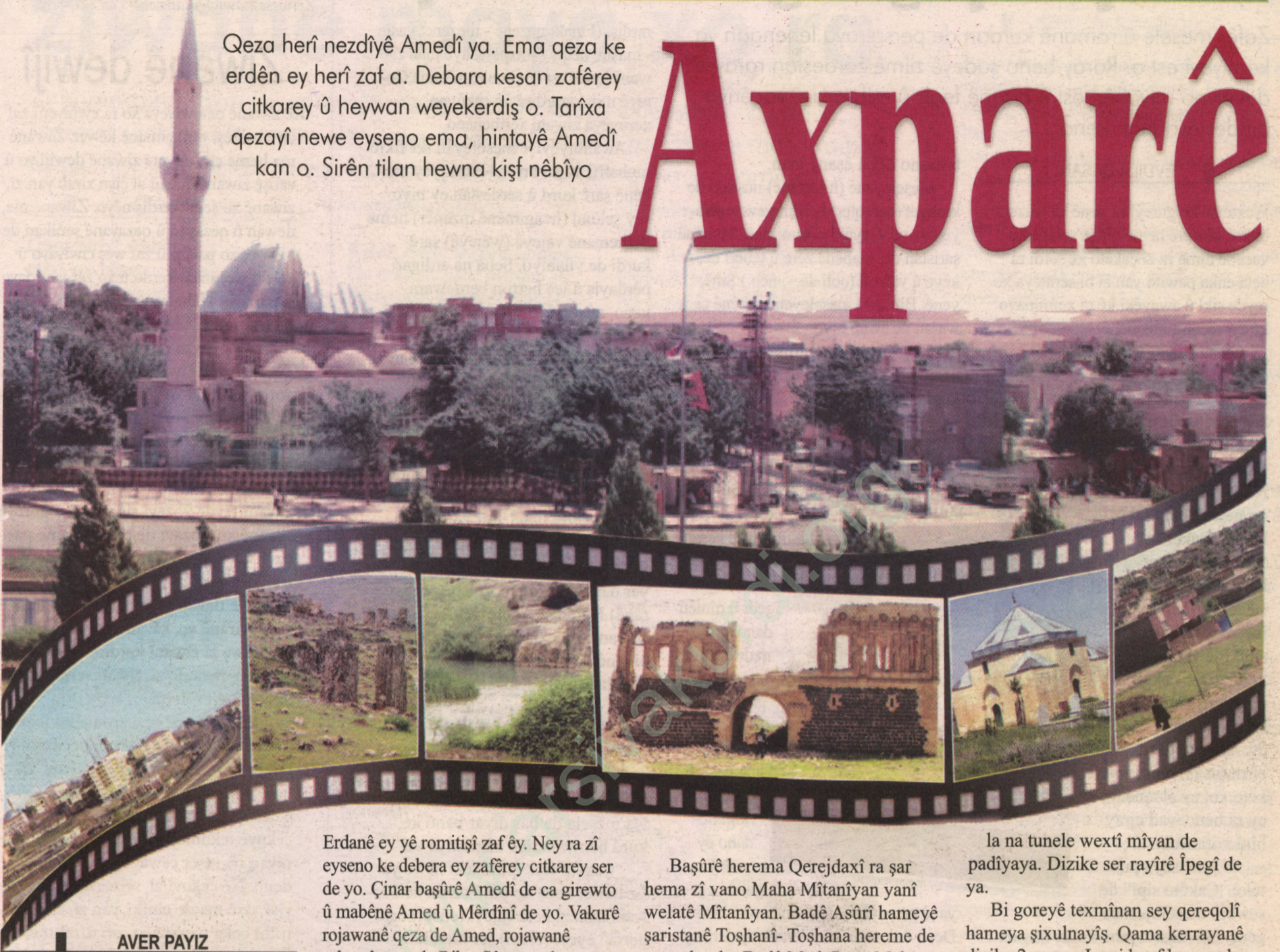
Zergunayêyî hemî welat piştî
Şaro kokdar ageyra ser kokê xo
Hesabê hemî dînya ra
Kam vatê tu şar ê bê kok ê
Ha to rê kokê kokdarî

Kokey ma neolîtîkî ra ameyo
Wayerî çandê tel-Halaf o
Dayê yîn star
Bawo yîn zerdeştê kal o

Zindana Bafra Tîpa T İSMAIL YALINKAYA

Qeza herî nezdîyê Amedî ya. Ema qeza ke erdên ey herî zaf a. Debara kesan zafêrey citkarey û heywan weyekerdîş o. Tarîxa qezayî newe eyseno ema, hintayê Amedî kan o. Sirên tilan hewna kişî nêbîyo

Axparê

AVER PAYIZ

Qeza Amedî ra yew Çinar a. Çinar tarîxî ra heta ney gamî bi erdanê xo çimê heme kesan de ze gula wesarî menda. Semedê ay zaf pêrodaişîy ameyêkerdîş. Beno ke qeza newe bieyso eme tilên ke deştan de ameyê viratiş goreya taxmînan herî tayn mîyanê 10 an zî 20 hezar serrin êy. Her til binê erdî ra girêdayeye jûbinan êy. Yanê na gam senî rayîrê erdan ser de estê se, ey deman de zî binê erdî ra tîlî heme girêdayeyê jûbinan êy. Beno ke hewna erdkenayoxan no nêvetbo meydan ema do roj bêro cigeyrayîşên tilan de no bivejyo meydan.

Coxrafya zafêrî deşt a

Nameyê Çinarî yo kehen Xana Axparê yo. Xana Axparê keweno başûrê Amedî. Qezayanê Amedî mîyan de, ya Amedî ra tewr nîzdî na ya. Hîrayîya erdanê qeza 1 hezar 952 km yo. Şiklê rîyê erdê qeza deşt a. Behre ra berziya Çinarî 600 m. yo. Nika 92 dewî, 47 gomeyî û 6 taxî Çinarî ser o yê. Mîyanê qeza vêşêr dewa Qubê (Alatosun) de zî şaredarî esta. Bi goreyê statistîkanê serra 2010'î nufûsê mîyanê qezayî 11 hezar 627 kesî yê. Dewan de zî 55 hezar û 877 kesîy cuyenê û pêro 67 hezar û 504 kesî yê.

Erdanê ey yê romitişî zaf êy. Ney ra zî eyseno ke debara ey zafêrey citkarey ser de yo. Çinar başûrê Amedî de ca girewto û mabênê Amed û Mêrdînî de yo. Vakurê rojawanê qeza de Amed, rojawanê mîyanê qeza de Riha, Sêwrege û Wêranşar; başûr û rojawanê başûrî de Mêrdîn, Çiyayê Mazî û Dêrik; rojhelatî de Sawûr û Bismil ca girewto. Bi goreyê hîrayîya erdan, qezayanê Amedî mîyan de qezayo tewr pîl Çinar o. Çinar Mîyanê Amedî ra 32 km dûrî yo.

Çinar qezayêko zaf kehen nîyo. Nameyê ey yo kehen 'Melkişî' yo û dewêka şenik bi. Peyra ey ra Xana Axparê (bi tirkî: Akpınar û Hanakpınar) vacîyayo. Di mabîne serranê 1939-1950'î de dewlete Bulgarîstan û Qudûsî ra macirî ardî hereme û ca dayo înan.

Tarîxa ey hintayê Amedî kan a

Çinar pîl bi û di serra 1937'î de statûyê qeza dayê ci. Tarîxê qezaya Çinarî ney la tarîxê herema Çinarî qasê tarîxê Amedî kehen o. Tewr zêdî şopê Hûrîyan herema Çinarî de estê. Qaydeyo ke yeno zanayîş wextê Hûrîyan herema Amedî de verê mîladî di mabênê serranê 1500-3000 de yê. Hûrîyan ra nameyê dewa Hûrê û Besta Hûrîyan (Newala Hûrîyan) mendê. Wextê Hûrîyan ra mende gelek xirb û girî estê. Badê, Mîtanîyan hereme xo dest finaya. Mîtanî û Hûrî yew şarî ra yê sey di eşîranê cîyayan ê ke bawkalanê kurdan ra yê.

Başûrê herema Qerejdaxî ra şar hema zî vano Maha Mîtanîyan yanî welatê Mîtanîyan. Badê Asûrî hameyê şarîstanê Toşhanî- Toşhana hereme de awan kerdo. Badê Med, Pers, Makedon, Selevkosan hereme zeft kerda. Mîladî ra pey Roma hereme defînena xo dest. 639'an de, erebî erîşê hereme kenê. Bi dore hereme binê hukmê nê dewletan de manena: Merwanî, Akqoyûnî, Eyûbî, Selçûqî, Tîmûr û 1515'î de dekewena Osmanîyan dest, heta ewro dewam kena.

Herema rojhelatê Çinarî de sek yeno zanayîş deşt Kîkan esta. Texmîn beno ke no name qiralê Asûrîyan Kikia ra hameyo girewtîş.

Herema Çinarî de Nawîsê Silêman Axayî estê. Zinarê koyêko berzî kenîyayê û tede odeyî virazîyayî. Tarîxê nê nawisan 2000 serrî yê. Nîzdîyê Xanika Cêrîne de zî ver Çemê Sîyayî di mîyanê zinaran de new nawîsî estê. Yeno vatiş ke, bi nameyê Silêman Axayî kesêk ûca de ciwîyayo loma nê name dîyayo nawisan. Rayna ver Çemê Sîyayî de bi nameyê Şikeftan gelek nawîsî estê.

Dizika Zerzewan, ser rayîrê Amed û Mêrdînî de ya. Serê koyî de cayêko berz de virazyaya. Dizike 70 metre bi dêsanê berzan awan bîya. Nika tena dêsê aye yê xerabeyî mendê. Şarê dizike semedê awe, dizike ra heta ser rayerê Amed- Mêrdînî tunelêk kenda

la na tunele wextî mîyan de padîyaya. Dizike ser rayîrê Îpegî de ya.

Bi goreyê texmînan sey qereqolî hameya şixulnayîş. Qama kerrayanê dizike 2 m. yo. La çi heyf ke şaro ke dorûverê dizike de ciwîyeno nê kerrayan semedê awananê xo tîya ra beno. Herema Çinarî de gelek girê tarîxî estê. Girê tewr namdarî Girê Pornaxî, Qazûxan, Şixre, Dercel, Tilereb û Axtepe yê. Belê heta ney gamî erdkenayoxan tilan ser de cigeyrayîşên weş nêkerdê. Goreya bapîranê ma kurdan vanê, her til binê erdî ra ze rayîrên ser erdî de yê, binê erdî de, bi rayîran girêdayeyê. Taxmînî herî tayn 3 mîtro hîrayeya ney rayîrên binê erdî estêy û dayîş û girotişê xo rayîra binê erdî ra kerdêy. Semedê ci hewna nîno zanayîş eme dema ke merdim fikirreno; germahey, ajalên dirinde yê sererdî an zî dizdên ke rayîran birnay ra rayîrê binê erdî viraştêy. Hewayê qezaye bejî yo. Qeza Amnanan zaf Germa zimistanan serd û şilîyan a. Serre de nîzdê 400 m3 î şilî kewena. Badê cigêrayîşan medenê fosfatî hameyo ca kerdîş.

Tay layê qeza zimistanan awa xo zêdîyenê amnanan ziwa benê. nînan vêşêr layê qeza yê muhîmî nê yê: Laya Goksu û Laya Dîlaverî. Golê muhîmî zî nê yê: Beşpınar, Ortavîran, Kunreş û Bendawa Goksu yê.